

فرصت ها و آسیب های فضای مجازی بر دانش آموزان دبستانی**در نظام آموزشی کشور ایران**محمد پیش‌باز^۱

دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی، گروه علوم تربیتی دانشگاه شاهد

E-mail: Mohammadpishbaz21@gmail.com

دکتر سولماز نورآبادی^۲

استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شاهد

E-mail: nourabadi@shahed.ac.ir

چکیده

شبکه‌های اجتماعی به سرعت در حال رشد و توسعه می‌باشند و در دو سال اخیر در کشورمان نیز در فضای اینترنت در تطابق با آداب و رسوم ایرانی و اسلامی این شبکه‌ها شکل گرفته و در حال رشد هستند. امروزه عضویت در شبکه‌های اجتماعی در کودکان نیز فراگیر شده است. در عصر حاضر گسترش و پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات به گونه‌ای است که در هر کجای زندگی انسان جلوه حضور فناوری اطلاعات و ارتباطات به چشم می‌خورد. اینترنت و سرویس‌های ارائه شده در قالب آن در عین حال ابزار مفیدی برای کسب و تبادل اطلاعات است، اما می‌تواند مخرب نیز باشد. با گسترش یافتن قابلیت‌های فضای مجازی و شبکه‌ها در کشورمان و جذابیت گرایش به این فضا برای کودکان، لزوم بکارگیری فرصت‌هایی که این پدیده در پرورش کودکان می‌تواند در اختیار ما قرار دهد، بیش از پیش احساس شده است و در کنار آن ترس از تخریب مبانی اخلاقی و اجتماعی و نداشتن امنیت روانی فرهنگی ناشی از اطلاعات آلوده و مخرب از طریق فضای مجازی با توجه به پایین بودن سواد سایبری بسیاری از خانواده‌ها و عدم امکان نظارت آنان بر کودکان واکنش منطقی است. این مقاله با هدف بررسی فضای مجازی در دوره دبستان و اثرات آن در خانواده پرداخته است و در نهایت راهکارهای نوینی برای جلوگیری از تهدیدهای فضای مجازی در نظام آموزشی دوره دبستان پیشنهاد می‌کند تا دانش‌آموزان را برای جهان سرعت در حال مدرنیته شدن آماده نماید.

کلمات کلیدی: فضای مجازی، نظام آموزشی، دانش آموز، خانواده.^۱ نویسنده مسئول: دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی دانشگاه شاهد^۲ استادیار گروه علوم تربیتی، رشته برنامه ریزی درسی

۱. مقدمه

این روزها کودکان مجذوب تلویزیون، کامپیوتر، بازی‌های ویدئویی و تلفن‌های هوشمند می‌شوند و شاید ساده‌ترین راه جهت سرگرم نگهداشتن آنها برای طولانی‌مدت، اجازه استفاده از این لوازم الکترونیکی می‌باشد. اما به دلیل تأثیرات منفی بسیاری که رسانه‌ها بر کودکان دارند، شاید بهتر باشد قوانینی وضع نمایید و به این قوانین پایبند باشید. والدینی که اطلاعات کامپیوتری و اینترنتی فرزندان‌شان نسبت به آنها بیشتر است، باید بدانند کودکان به اندازه کافی بزرگ نیستند تا همه رفتار و موارد گوناگونی که در اینترنت وجود دارد را درک کنند و حتی در مواردی در اینترنت مورد تهدید قرار می‌گیرند، پس والدین می‌بایست روی کامپیوتر فرزندان‌شان در منزل نظارتی دقیق داشته باشند. فرزند شما در هر سنی که باشد می‌توانید قوانین جدیدی را برای او وضع نمایید. هر چند که همیشه ایجاد قوانین برای کودکان کوچکتر آسان‌تر است، اما برای کودک با هر سنی غیرممکن نیست. ممکن است کودکان در ابتدا مقاومت نمایند، اما با مصمم و قاطع بودن شما ناچار به پذیرفتن قوانین جدید می‌گردند (فراهانی). برخی از افراد و خانواده‌ها و نیز آموزش و پرورش، بلوغ زودرس فرزندان خود را جدی نمی‌گیرند و از آسیب‌های آن بی‌اطلاع هستند. آنان به این نکته توجه ندارند که بلوغ زودرس زندگی حال و آینده فرزندان‌شان را به مخاطره می‌اندازد و آسیب‌های فراوانی همچون افت تحصیلی، سواستفاده جنسی، مسلط شدن اینترنت بر دنیای کودکان، اختلال در هویت‌یابی کودکان، افسردگی و تنها ماندن را به دنبال می‌آورد.

اینترنت نیز مانند تمام وسایل ارتباط جمعی جنبه‌های مثبت و منفی دارد و استفاده نادرست از آن می‌تواند نیروی پویا و کارآمد کشور به ویژه کودکان و نوجوانان را تهدید کند. رسانه‌های جمعی به عنوان یکی از عوامل جامعه‌پذیری، در کنار خانواده، محیط آموزشی و دوستان، نقش مهمی در رشد و تربیت جنبه‌های گوناگون زندگی کودک ایفا می‌کنند. رسانه‌ها به ابزارهای انتقال پیام‌ها از فرستنده یا فرستندگان به مخاطب یا مخاطبان گفته می‌شود که شامل مواردی مانند روزنامه، کتاب، رادیو، تلویزیون، ماهواره، تکنولوژی‌های نوین ارتباطات و اطلاعات و اینترنت است. این رسانه‌ها دارای ویژگی‌هایی مانند پیام‌گیران ناآشنا، سرعت عمل زیاد و تکثیر پیام هستند (دادگران، ۱۳۸۴).

بررسی و گردآوری اطلاعات از پژوهش‌های انجام شده نشانگر این بود که اینترنت ابزار قدرتمندی است که هم می‌تواند باعث فساد گردد و هم ابزار آموزش و تعلیم و تربیت و رشد علمی فرهنگی و اجتماعی نوجوانان را فراهم آورد. تنهایی، افسردگی، اضطراب، عزت نفس پایین، برخی از مشکلات احتمالی است که کودکان در استفاده بیش از حد از اینترنت بصورت آنلاین با آن مواجه هستند. زمانی که کودک به اینترنت معتاد شود، انگیزه‌اش برای تعامل با دیگران کم می‌شود که خود اثرات منفی بر ارتباط شخصی و تعاملات اجتماعی او دارد (ناجی، ۱۳۹۵). در این مقاله سعی شده است به آسیب‌های مرتبط با اینترنت بویژه عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی پرداخته و بر رفع این گونه معضلات پیشنهاداتی ارائه شود. بنابراین با توجه به این مقدمه سؤالات زیر مطرح می‌شود:

- فضای مجازی چه تهدیدها و فرصت‌هایی را می‌تواند در اختیار کودکان قرار دهد؟
- علل گرایش کودکان به فضای مجازی چیست؟
- چگونه می‌توان از تأثیرات زیانبار فضای مجازی پیشگیری نمود؟

۲. روش تحقیق

روش پژوهش حاضر، توصیفی-تحلیلی است. بدین منظور مفاهیم مرتبط با موضوع پژوهش، گردآوری و به کشف خطوط اصلی اندیشه‌های صاحب‌نظران تعلیم و تربیت پرداخته شده تا بتوان از مجموعه مفاهیم و ساختارهای مفهومی بدست آمده در جهت تبیین دقیق‌تر ماهیت و چگونگی فضای مجازی در نظام آموزشی دوره ابتدایی کشور، استفاده نمود.

۳. یافته‌ها:

ظهور پدیده‌ای به نام اینترنت گردش اطلاعات را در سطح جهان افزایش داده است تا اواسط دهه ۹۰ بیشتر شبکه‌های اجتماعی به اینترنت منتقل شدند. پیدایی صورت‌های نوین ارتباط در شبکه‌های بزرگ رایانه‌ای زمینه‌ساز فضاهای اجتماعی جدید شده و مجموعه گسترده از اجتماع مجازی را بوجود آورده است. بروز آسیب‌های نوظهور می‌تواند زمینه‌ساز نوع جدیدی از آسیب‌های اجتماعی و روانی باشد و به همین دلیل برنامه‌ریزی برای شناسایی پیشگیری و کاهش آسیب‌های نوظهور لازم و ضروری است. این روزها کودکان مجذوب تلویزیون، کامپیوتر، بازی‌های ویدئویی و تلفن‌های هوشمند می‌شوند و شاید ساده‌ترین راه جهت سرگرم نگهداشتن آنها برای طولانی‌مدت، اجازه استفاده از این لوازم الکترونیکی می‌باشد. اما به دلیل تاثیرات منفی بسیاری که رسانه‌ها بر کودکان دارند، شاید بهتر باشد قوانینی وضع نمایید و به این قوانین پایبند باشید. والدینی که اطلاعات کامپیوتری و اینترنتی فرزندان‌شان نسبت به آنها بیشتر است، باید بدانند کودکان به اندازه کافی بزرگ نیستند تا همه رفتار و موارد گوناگونی که در اینترنت وجود دارد را درک کنند و حتی در مواردی در اینترنت مورد تهدید قرار می‌گیرند، پس والدین می‌بایست روی کامپیوتر فرزندان‌شان در منزل نظارتی دقیق داشته باشند. فرزند شما در هر سنی که باشد می‌تواند قوانین جدیدی را برای او وضع نماید. هر چند که همیشه ایجاد قوانین برای کودکان کوچکتر آسان‌تر است، اما برای کودک با هر سنی غیرممکن نیست. ممکن است کودکان در ابتدا مقاومت نمایند، اما با مصمم و قاطع بودن شما ناچار به پذیرفتن قوانین جدید می‌گردند (فراهانی). برخی از افراد و خانواده‌ها و نیز آموزش و پرورش، بلوغ زودرس فرزندان خود را جدی نمی‌گیرند و از آسیب‌های آن بی‌اطلاع هستند. آنان به این نکته توجه ندارند که بلوغ زودرس زندگی حال و آینده فرزندان‌شان را به مخاطره می‌اندازد و آسیب‌های فراوانی همچون افت تحصیلی، سواستفاده جنسی، مسلط شدن اینترنت بر دنیای کودکان، اختلال در هویت‌یابی کودکان، افسردگی و تنها ماندن را به دنبال می‌آورد.

کینگ استورم³ اظهار می‌دارد که طی مطالعاتی افرادی که اعتیاد اینترنتی دارند، کمرو و خجالتی هستند و دچار افسردگی می‌باشند. کابوی و همکاران⁴ در پژوهش خود بیان کردند که استفاده زیاد و تفریح‌گونه از اینترنت با آسیب‌های جدی در عملکرد فردی نظیر مشکلات تحصیلی، تنهایی، مشکلات خواب و غیره مرتبط است. نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که کودکان بیشتر از نوجوانان، پسران بیشتر از دختران، و سفیدپوستان بیشتر از سیاه‌پوستان از رایانه استفاده می‌کنند. استفاده زیاد از اینترنت بر مهارت‌های شناختی اثر منفی ندارد. حتی ممکن است استفاده از آن بویژه ایمیل بر روابط شخصی و اجتماعی کمک کند. تیم⁵ در مطالعه‌ای در سال ۲۰۰۱ بین میزان استفاده از اینترنت و تنهایی رابطه معناداری بدست آورده است. به این معنا که هر چه فرد بیشتر به اینترنت وابسته می‌شود، ارتباط وی با اجتماع و دیگران کمتر می‌شود. اریک⁵ در پژوهشی در سال ۲۰۰۰ فضای مجازی را به عنوان یکی از ویژگی‌های زندگی مدرن تعریف کرده است که همانند هر پدیده‌ای که منافع و آثار مثبتی بر زندگی بشر دارد، دارای

جنبه‌های منفی و ویرانگری نیز است (جعفری، ۱۳۹۰). جذابیت‌ها، قابلیت‌ها و ویژگی‌های خاص فضای مجازی آن را به محیطی برای تعاملات اجتماعی مبدل کرده است. جهان مجازی شکل دیگری از جهان واقعی است. بنابراین دو جهان دارای عناصر اولیه مشترک هستند (بزرگواری، ۱۳۸۸). رسانه‌های گروهی اغلب به شیوه‌ای غیرمستقیم اما فراگیر، اطلاعات و آگاهی‌های بسیاری را به مخاطبان منتقل می‌کنند که زندگی روزمره آنان را زیر نفوذ خود قرار می‌دهد و بدیهی است که کودکان و نوجوانان نیز از این تأثیرپذیری، مستثنا نیستند (بیلیگ، ۱۹۹۵)⁹. همچنین شواهد پژوهشی متعدد وجود دارد که نشان می‌دهد رسانه‌های گروهی بویژه تلویزیون، فیلم‌های سینمایی و مطبوعات می‌توانند بر دانش و اعتقادات ملی مخاطبان گروه‌های سنی مختلف تأثیر بگذارند (آمادیو¹⁰ و همکاران، ۱۹۹۲؛ به نقل از حسینی انجدانی و همکاران، ۱۳۸۸).

آنچه بیشتر کودکان و نوجوانان را شیفته فضای مجازی می‌کند فناوری مدرن اینترنت که دسترسی سریع به اطلاعات، ارتباطات کم هزینه و بی حد و مرز با سرتاسر جهان و نیز وسایل دسترسی به آن مانند گوشی‌ها و لپ‌تاپ‌های پیشرفته است که تصاویر و موسیقی‌ها را با تطبیق زیاد با دنیای واقعی ارائه می‌کند. اما عدم اطلاع از نحوه استفاده صحیح و عدم آگاهی نسبت به مخاطرات این فضا سبب بزهکاری آنان را فراهم کرده و موجب پیامدهای ناگوار برای خود و جامعه گردیده است. عدم آگاهی والدین نسبت به تهدیدهای این فضا امکان نظارت و کنترل را منتفی می‌کند و دیگر صحبت از صیانت از فرزندان در برابر افراد غریبه مشابه آنچه در جهان واقعی انجام می‌دهیم، بی‌معنی خواهد بود.

هیجان‌خواهی، لذت‌جویی، و کنجکاوی از جمله مهمترین عوامل فردی گرایش کودکان و نوجوانان به رایانه و فضای مجازی است. ارتباط وظایف والدین با فرزندان، استرس، ساده و ارزان بودن بازی‌های رایانه‌ای و عدم حضور والدین در منزل از مهمترین عوامل گرایش کودکان به شمار می‌آید. زمانی که کودک و نوجوانی به اینترنت معتاد شود، انگیزه‌اش برای تعامل با دیگران کم می‌شود که خود اثرات منفی بر ارتباط شخصی و تعاملات اجتماعی او دارد. تنهایی، افسردگی، اضطراب، عزت نفس پایین برخی از مشکلات احتمالی است که کودکان در استفاده بیش از حد از اینترنت بصورت آنلاین با آن مواجه هستند. اعتیاد اینترنتی و خلل روحی، افسردگی، تمرکز، اضطراب اجتماعی، ضعف مهارت مقابله، عزت نفس پایین، خودکارآمدی کم، از آسیب‌های روانی استفاده طولانی مدت از اینترنت است. در صورتی که کودکان و نوجوانان در این سن، به مرحله‌ای رسیده‌اند که اینترنت را به خواب و غذا ترجیح می‌دهند و کار و مسئولیت‌های روزمره خود را به خاطر آن عقب می‌اندازند.

برای کودک دبستانی، خانواده باید برنامه‌های آموزشی را انتخاب نمایند که ثابت شده دامنه اطلاعات فرزندتان را بالا می‌برد و مهارت‌ها را افزایش می‌دهند. برای فرزندان بزرگتر نمایش‌هایی مناسب است که بر اساس موضوعات جالب و کنجکاو کننده ساخته شده‌اند. برنامه‌هایی باید انتخاب شوند که فرهنگ‌ها و دیدگاه‌های دیگران را به طرز واقع‌گرایانه‌ای ارائه دهند و نباید با ارزش‌های شما مغایرت داشته باشند و یا عادات ابلهانه را تقویت نماید.

بهترین نکته‌ای که در مورد این بازی‌ها وجود دارد این است که هماهنگی بین چشم و دست کودک را افزایش می‌دهد.

اما عوارض جانبی منفی که در پی دارد بسیار فراوان است از جمله:

- چاقی در کودکان
- منزوی کردن کودکان
- پرخاشگری و پریشانی روانی

- اتلاف وقت

- اعتیادآوری بازی‌های رایانه‌ای

بدترین اثر منفی که بازی‌های ویدئویی همراه دارند، اعتیادآوری آنها می‌باشد. برخی کودکان ساعت‌های پی در پی تمام حواس‌شان متوجه امیال غریزی، سرگرمی‌های جنسیتی و تماشای مداوم تصاویر تکراری است. زمان صرف شده برای این اعتیاد می‌توانست جهت یادگیری، شرکت در فعالیت‌هایی که باعث تقویت جسم و روح فرزندان شود، بکاربرده شود. نیز بهتر است زمانبندی مناسبی برای تماشای تلویزیون اعضای خانواده حتی خودتان داشته باشید. تماشای تلویزیون برای کودکان زیر دو سال ممنوع، از دو سالگی تا شروع مدرسه روزی نیم ساعت و برای کودکان در سن دبستان حداکثر روزی دو ساعت مناسب می‌باشد. برنامه تلویزیونی که قرار است در ساعت و مدت مجاز نمایش داده شود را از قبل شناسایی کنیم. فعالیت‌های جایگزین را پیشنهاد کنید. فعالیت‌هایی مانند مطالعه، نوشتن خاطرات یا بازی‌های دسته‌جمعی با اعضای خانواده که برای کودک به اندازه تماشای تلویزیون مهیج باشد، می‌توانند جایگزین مناسبی باشند. محدود کردن زمان تماشای تلویزیون به معنای کنار گذاشتن تنبلی و سرگرمی‌های کندتر است.

از آنجایی که هر چیزی از جمله اینترنت می‌تواند بطور بالقوه اعتیادآور باشد، بهتر است میانه‌روی را رعایت کنید. یکی از ساده‌ترین راه‌های جلوگیری از بروز این مشکل محدود کردن مدت زمان استفاده از اینترنت است. از آنجایی که این موضوع از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است بهتر است یک تایمر برای خود تنظیم کنید تا به شما یادآوری کند که نباید بیشتر از چند ساعت در دنیای اینترنت باشید. بازی‌های رایانه‌ای به دلیل تنوع و جذابیت و ساختارهای داستانی و معماگونه که دارند و همچنین استفاده از قهرمانان واقعی در داستان‌های مربوط به این شخصیت‌ها، بیش از هر چیز در فضای مجازی مورد اقبال و توجه کودکان و نوجوانان قرار می‌گیرند.

کودکان و نوجوانانی که به طور نامعقول از اینترنت استفاده می‌کنند و به آن معتاد شده‌اند در معرض افسردگی قرار دارند نه افراد معمولی. یکی از دلایل اصلی افسردگی بی‌خوابی یا خواب نادرست است؛ علاوه بر آن مواردی همچون غذا نخوردن سر وقت، ارتباط نداشتن با مردم به صورت رو در رو، گوشه‌گیری و نبودن در اجتماع، غرق شدن در بازی‌ها و فانتزی‌های دنیای مجازی همگی بر رفتار کودکان و نوجوانان تاثیر می‌گذارد. مشکل جدی ما ازجایی شروع می‌شود که کودکان و نوجوانان به مرحله‌ای رسیده‌اند که اینترنت را به خواب و غذا ترجیح می‌دهند و کار و مسئولیت‌های روزمره خود را به خاطر آن عقب می‌اندازند. نوع استفاده از فناوری نوین بسیار مهم است، هیچ چیزی در ذاتش بد نیست زیرا همانطور که چاقو می‌تواند جان یک انسانی را نجات دهد، به راحتی می‌تواند جانی را بستاند. مهم نحوه استفاده از ابزارها هستند (بابک وزیری).

بر خلاف تصور عموم، پژوهش‌ها نشان می‌دهد که کودکان دهه جدید در زمینه توانایی‌های فیزیکی و به لحاظ هوش غیرکلامی از کودکان دهه‌های قبل ضعیف‌تر هستند. متأسفانه امروزه شاهد این اتفاق هستیم که کودکان و نوجوانان به لحاظ رفتاری چارچوب‌پذیر نیستند و نه تنها قبح برخی رفتارهای منفی ریخته بلکه حتی تبدیل به نوعی رفتار افتخارآمیز هم شده‌اند (فرشاد رضایی).

هرچه پیش‌تر آمده‌ایم و بخصوص با ظهور فضای مجازی در سال‌های اخیر، کمتر شاهد بازی کودکان در کوچه‌ها هستیم و بچه‌ها دیگر تمایل چندانی به بازی‌های گروهی مبتنی بر مهارت‌های بدنی‌شان ندارند. اعتقاد عمومی بر این است که کودکان دهه

شصت و قبل از آن، بیشتر از حالا بچگی می‌کردند. نسل‌های قبلی در سنین کودکی خود برای پر کردن زمان خالی و اوقات فراغت، بیشتر به بازی‌های دسته جمعی در حیاط و کوچه و همچنین بازی‌هایی که بر پایه مهارت‌های بدنی بود، رو می‌آوردند. اینترنت مثل تمام وسایل ارتباط جمعی جنبه‌های مثبت و منفی دارد و استفاده‌ی نادرست از آن می‌تواند نیروی پویا و کارآمد کشور به ویژه کودکان و نوجوانان را تهدید کند. از عمده‌ترین تأثیرات منفی اینترنت می‌توان در قالب‌های رفتاری از بحران هویت، عدم رشد مهارت‌های اجتماعی، سوءاستفاده‌های جنسی، اعتیاد به اینترنت و نیز صدمات جسمانی نام برد. همچنین استفاده‌ی نادرست از اینترنت ایجاد تضادهای شخصیتی و فرهنگی می‌کند. کودکان و نوجوانان به خصوص در دوران بلوغ که مرحله شکل‌گیری هویت آنهاست و همواره به دنبال کشف ارزش‌ها و درونی کردن آنها هستند، با اینترنت و حجم گسترده، حیرت‌انگیز و گوناگون اطلاعات مواجه می‌شود و ناچار هویت خویش را در این دنیای مجازی جستجو می‌کنند و بدین سان ممکن است برخی و شاید تعداد زیادی از کودکان و نوجوانان راه را در اینترنت گم کرده و دوران هویت‌یابی خویش را بیش از پیش با بحران سپری کنند (مصطفی سرگزی).

۴. نتیجه‌گیری

از آنجایی که هر چیزی از جمله اینترنت می‌تواند بطور بالقوه اعتیاد آور باشد، توصیه کارشناسان این است که بهتر است میانه‌روی را رعایت کنید. یکی از ساده‌ترین راه‌های جلوگیری از بروز این مشکل محدود کردن مدت زمان استفاده از اینترنت است. مساله دیگر شب‌بیداری کودکان است که تحت تأثیر استفاده از انواع و اقسام فضای مجازی ایجاد شده است. فعالیت‌های شبانه و این بی- خوابی‌ها، افت تحصیلی را به ارمغان آورده است و اکنون آموزش و پرورش با مشکل حادی مواجه است که بچه‌ها از فضای مجازی استفاده می‌کنند و به شدت افت تحصیلی داشته‌اند و این در حالی است که خانواده‌هایی که نظارت بیشتری بر استفاده کودکان‌شان از فضای مجازی دارند با مشکلات کمتری مواجه‌اند. کودکان بزرگ‌ترین قربانیان فضای مجازی هستند، کودک از دو جهت در این ورطه قربانی می‌شود: نخست آنکه در یک جو و بستر ناسالم قرار می‌گیرد و پیش‌روی او انواع بازی‌ها، شبکه‌های اجتماعی و موتورهای جستجو قرار گرفته است. این شرایط برای کودکان مثل این است که یک بچه بی‌دفاع را در جنگلی پر از حیوانات درنده رها کرده باشیم. چرا که مواجهه با اینترنت ناسالم در همین حد خطرناک است. مساله دیگر خانواده است، اینترنت با جاذبه‌ای که دارد علاوه بر ایجاد فاصله میان خانواده سبب شد تا بچه‌ها در خانه تنها باشند. از جهت اول یعنی حضور کودکان در فضای مجازی و مواجهه با انواع و اقسام شبکه‌های اینترنتی آنها تبدیل به پیرمردها و پیرزن‌هایی شده‌اند که از نظر سنی کودک هستند ولی از نظر دانسته‌های که نباید بدانند، بزرگسال‌اند. از جهت دوم نیز کودکان به گداهای مدرن محبت و عاطفه تبدیل شده‌اند، سابقا اگر نیازمندان درب خانه را می‌زدند و می‌گفتند به ما کمک کنید و پول دهید، امروز بچه‌ها، تکدی‌گر و نیازمند محبت شده‌اند.

سابقا تندخویی از علائم سن بلوغ بود اما اکنون کودکان پرخاشگر شده‌اند و مسائل شخصی خودشان را به زور انجام می‌دهند، چه رسد به اینکه بخواهند به والدین‌شان کمک کنند. بچه‌های بزرگتر دیگر خرید نمی‌کنند، حتی حاضر به خرید نان از نانویی نیستند، بعد اینها می‌خواهند مسئولیت زندگی به عهده بگیرند؟ پسر می‌خواهد پدر و سرپرست خانواده شود و دختران هم مادر شوند؟ چه بسیار بچه‌هایی که پس‌انداز و پول توجیبی‌هایشان تمام شده و سراغ کارت بانکی والدین‌شان رفته‌اند، از سوی دیگر مواجهه دائم با این فضاهای مجازی و انواع و اقسام بازی‌های رایانه‌ای سبب می‌شود تا از نظر سیاسی کودکانی تربیت شوند که سراغ نظام سلطه بروند و در این باره هم دچار آسیب شوند. آسیب‌ها و خطراتی که کودکان را در اینترنت تهدید می‌کند به سه

دسته هدف‌گیری تجاری و تبلیغاتی، بهره‌برداری و استثمار کودکان و نقض حریم خصوصی آنان تقسیم می‌شود. گاه کودکان در اینترنت بخش قابل توجهی از اطلاعات شخصی خود را در محیط‌هایی چون اتاق‌های گفت‌وگو و چت، شبکه‌های اجتماعی، سایت‌های بازی آنلاین و امثال اینها افشا می‌کنند که این موضوع تهدیدی جدی برای حریم خصوصی کودکان به‌شمار می‌آید؛ چرا که مشخص نیست این اطلاعات به دست چه کسانی می‌افتد و چگونه مورد استفاده قرار می‌گیرد. از طرفی در این دوره اگر بچه سواد کار در فضای مجازی را نداشته باشد، بی‌سواد محسوب می‌شود.

کودکان و نوجوانانی که مدت طولانی در مقابل رایانه می‌نشینند و از فعالیت‌های مورد نیاز این دوران مانند ورزش دور می‌مانند، دچار صدمات جسمانی مثل چاقی، آسیب‌های اسکلتی، ضعف بینایی، تشنج و یا حساس به نور می‌شوند. همچنین دانش-آموزان کاهش چشمگیری در عادات مطالعه، افت نمرات درسی، غیبت در کلاس‌ها، مشروط شدن و مانند آن دارند و برخی نیز به دلیل دیر خوابیدن ناشی از استفاده از اینترنت، در مدرسه با عدم موفقیت روبرو شده‌اند. کودکی و نوجوانی سن آموزش دیدن و تاثیرپذیری و یک فرصت مهم برای شناخت واقعیت‌های دنیا و برنامه‌ریزی برای قبول مسئولیت و ایفای نقش در بزرگسالی است. با توجه به فضای امروز کودک و نوجوان از منبعی واقعیت را می‌آموزد که خودش غیرواقعی و مجازی است. پس هر چه بنا برای زندگی واقعیش طرح‌ریزی کند، بیهوده است چون از واقعیت دوراست. پس عمر مخاطب کاربری تلف شده و انرژی و شور دوره طلایی زندگی را در جایی خرج کرده که نه تنها هیچ کمکی برای ساخت آینده‌اش نمی‌کند، بلکه فضا را برای ساختن هویت‌های غیرواقعی فراهم کرده و او را به غیر واقعی بودن عادت داده است.

منابع

۱. ثقفی، کامبیز «فضای مجازی فرصت یا تهدیدی برای خانواده»، نشریه پاسدار اسلام، ش ۳۶۷، ۱۳۹۵
۲. صادقیان، عفت، «تاثیر اینترنت بر کودکان و نوجوانان»، مجله الکترونیکی نما، ش ۱۳۸۸، ۴
۳. زنجانی زاده، هما، «بررسی تاثیرات اینترنت بر ارزش‌های خانواده در بین دانش‌آموزان». مجله انجمن جامعه‌شناسی ایران، دوره ششم، شماره ۱۳۸۴، ۲
۴. موسوی، عافیه السادات، (۱۳۹۰)، بزهکاری اطفال و نوجوانان، چاپ اول، تهران، نشر مجد.
۵. کفاشی، مجید. «آثار نظم و تضاد خانواده بر خشونت علیه کودکان». فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال سوم، ش ۱۳۸۹، ۶
۶. <http://farzandsaaleh.mihanblog.com/>
۷. آذری، سعید؛ اثرات رفتاری تلویزیون بر کودکان و نوجوانان؛ مجله پژوهش و سنجش ش ۱۵ و ۱۶؛ پاییز و زمستان ۱۳۷۷.
۸. درانی، کمال؛ استفاده از رسانه‌های گروهی نزد دانش‌آموزان دوره راهنمایی و متوسط شهر تهران در رسانه‌های تصویری؛ مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی؛ دوره جدید؛ سال چهارم، شماره ۲، ۱۳۸۱.